

نشانه‌شناسی نقش‌مایه‌های عناصر چهارگانه در ایران باستان

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۷/۱۹

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۸/۲۳

کد مقاله: ۳۳۹۸۰

فاطمه ملک ثابت^۱

چکیده

پژوهش حاضر به‌منظور «نشانه‌شناسی نقش‌مایه‌های عناصر چهارگانه در ایران باستان» بر آن است تا با توجه بر اهمیت نقش عناصر تزئینی نمادهای پاک و باروری، تداوم و جایگاه آن را از رهگذر نشانه‌شناسی بیابد. نقوش پاک و باروری در هنر ایران نیز عاملی گفتمانی است که معنایی ایستا ندارد بلکه گفتمانی را در نظام هنری این سرزمین شکل می‌دهد که در موقعیت‌ها و بافت‌های مختلف می‌تواند معنایی سیال، پویا، متکثر و متعدد را آشکار سازد. از این‌رو گردآوری داده‌های اولیه تحقیق، به روش کتابخانه‌ای بوده و می‌توان نمادهای پاک و باروری در هنر ایران را با رویکردهای مختلفی مطالعه کرد و در این بین رویکرد نشانه‌شناسی، رویکردی مناسب برای مطالعه‌ی این بخش از هنرهای این مرزوبوم به شمار می‌رود. نمونه‌های مطالعاتی بر اساس چارچوب نظری «نشانه‌شناسی» به روش توصیفی-تحلیلی که روشی است کیفی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. انتخاب نمونه‌های مطالعاتی به‌صورت انتخابی بوده است. این پژوهش سعی دارد از طریق ابعاد حسی-ادراکی، شناختی، عاطفی، زیبایی‌شناختی، اسطوره‌ای و هویتی به مطالعه، تحلیل و بررسی نقوش پاک و باروری بپردازد و سعی دارد با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی پرسش اصلی این پژوهش را پاسخ دهد که چگونه می‌توان با رویکرد نشانه‌شناسی به بررسی نمادهای پاک و باروری در ایران باستان پرداخت؟ بر اساس رویکرد نشانه‌شناسی، نمادهای پاک و باروری در هنر ایران باستان گفتمانی است که هر چند نمود زیادی دارد اما معنایی ثابت ندارد. از جمله نتایجی که این پژوهش به آن دست یافت این است که، نمادهای پاک و باروری در نظام گفتمانی دوران ایران باستان دارای قابلیت‌های متعددی است که با توجه به موقعیت مکانی و زمانی می‌توان وجه معنایی و نمایشی آن را کشف نمود و در ابعاد گوناگون گفتمانی همواره معنایی سیال و پویا دارد. همچنین می‌توان به این نتیجه رسید که نقش‌مایه‌های عناصر چهارگانه در ایران باستان تنها در حوزه نشانه‌های نمادین فعال است و تنها عنصر آب در مواردی در حوزه نشانه‌های نمایه‌ای فعال می‌شود.

واژگان کلیدی: نشانه‌شناسی، نماد پاک، نماد باروری، هنر ایران باستان.

۱- کارشناس ارشد طراحی پارچه و لباس و مدرس دانشگاه فنی و حرفه‌ای حضرت رقیه یزد.